

داستان قیمت نفت؛ هم‌پوشانی بی‌خردی و تصادف

روزنامه شرق، ۲۸ اسفند ۱۳۹۸

عباس ملکی

خانم باربارا تاکنن در اثر جاودانه خود عصر بی‌خردی می‌گوید که "بی‌خردی زمان و مکان نمی‌شناسد، بی‌زمان و جهان شمول است، اگرچه عقاید و عادات هر زمان و هر مکان خاص شکلی معین بدان می‌دهد". مشخص است که در این جهان همه چیز رو به کهنوت و پیر شدن و یا افزایش انتروپی دارد. چرخه حیات نشان می‌دهد که انسانها، گروه‌ها، بنگاه‌ها و نظام‌های سیاسی پس از مرحله تاسیس رشد می‌کنند، به بلوغ می‌رسند و بعد به تدریج کاهش می‌یابند و تمام می‌شوند. از طرف دیگر نباید از عنصر اتفاق و تصادف نیز گذشت. گرچه در دنیای احتمال، وقوع تصادفی همزمان چند پدیده به مقدار کم ارزیابی می‌شود، اما بدلیل آن که اکثراً موضوع مورد احتمال مهم و یا از نظر مقداری بزرگ است، این وضعیت نیز در نظر گرفته می‌شود. حالا در این روزها ما با هم‌پوشانی این دو مفهوم با یکدیگر در مورد قیمت نفت دست‌بگریبان هستیم. همین‌جا بگوییم که قیمت نفت خام در هر مقطع مشخص‌کننده وضعیت عمومی جهان در گذشته، حال، و آینده آن دوره است. روند افزایشی یا کاهش قیمت نفت نشان از رشد اقتصاد جهانی و وضعیت تولید ناخالص داخلی تک‌تک کشورها می‌دهد و به لحاظ سیاسی نیز تقارن‌درگیرها و جنگ‌ها با تغییر و تحول در قیمت نفت نشان‌دهنده آن است یکی از این دو یعنی قیمت نفت و بحران‌های همه‌گیر مسبب دیگر است. از یک سو بی‌خردی تصمیم‌گیران کشورهای تولیدکننده نفت کار را بجایی کشاند که با بی‌تصمیمی در روز جمعه دو هفته گذشته مقدار عرضه در بازار نفت را به اندازه ای زیاد کنند که قیمت نفت را به پایین‌ترین حد خود در یک روز از ۱۹۸۷ تاکنون بکشانند. در دو سال گذشته روسیه و چند کشور دیگر که عضو سازمان کشورهای صادرکننده نفت (اوپک) نیستند، اظهار تمایل کردند که برای ممانعت از کم شدن قیمت نفت با اوپک همکاری نمایند. در گذشته کشورهای درون اوپک تقریباً در اندازه یکدیگر بودند. ایران همیشه از ابتدای تاسیس این سازمان در صف‌بازها قرار داشت. یعنی به قیمت‌های پایین معترض بوده و سهمیه‌های غیرمنصفانه را نمی‌پذیرف. عراق در دبیرخانه اوپک در گذشته نفوذ قابل توجهی داشت. ونزوئلا از مؤسسين اوپک بود. اما حالا هر کدام از این کشورها درگیر بحران خاص خود هستند. عربستان سعودی به تدریج رهبری مذاکرات را از سوی اوپک به عهده گرفت. پیش از اجلاس وزرای اوپک در مارس ۲۰۲۰، یک کمیته کارشناسی در درون اوپک پیشنهاد داد موضوع یک میلیون بشکه در روز کاهش تولید در جلسه پیش‌رو مورد بحث و بررسی قرار گیرد. پس از آن منابعی اعلام کردند که در این جلسه صحبت از یک و نیم میلیون بشکه کاهش تولید خواهد بود که افزایش این رقم این گمان را تقویت می‌کرد که عربستان و روسیه بر سر کاهش تولید به توافق رسیده‌اند. اما با آغاز جلسات مشخص شد این گمان نادرست بوده است. در حالی که اوپک پیشنهاد کاهش یک و نیم میلیون بشکه دیگر در روز را مطرح می‌کرد، روسیه اعلام کرد با این پیشنهاد مخالف است و تنها حاضر به تمدید قرارداد کاهش تولید فعلی است. این اختلاف نظر بین روسیه و عربستان باعث شد قرارداد کاهش تولید که تا پایان ماه مارس اعتبار دارد تمدید نشود و پس از آن، کشورها به هر میزان که تمایل دارند نفت تولید کنند. در پی این اتفاقات، قیمت نفت برنت روز جمعه، ۶ مارس، ۹.۴٪ کاهش یافت که بیشترین کاهش روزانه پس

از دسامبر ۲۰۰۸ بود. با آغاز جنگ نفتی بین عربستان و روسیه، عربستان قیمت نفت خود را به شدت کاهش داد و تخفیف زیادی برای مشتریان خود در نظر گرفت. این اقدام باعث شد قیمت نفت برنت در نخستین روز هفته دوم ماه مارس به زیر ۳۵ دلار سقوط کند. پس از این سقوط شدید، قیمت نفت اندکی افزایش داشت اما با اعلام عربستان مبنی بر افزایش تولید در ماه آوریل تا روزانه ۱۲.۳ میلیون بشکه مجدداً قیمت نفت کاهش یافت. به نظر می‌رسد عربستان به دنبال هرچه پایین‌تر آوردن قیمت نفت باشد تا روسیه را متقاعد به همکاری کند. در مقابل، روسیه اعلام کرده است در برابر قیمت‌های پایین نفت آسیب کمی خواهد دید و آمادگی خود برای قیمت پایین نفت را اعلام کرده است. در نظر سنجی رویترز از کارشناسان نفتی مشخص شد که اکثر آن‌ها معتقدند قیمت نفت برنت در کریدور ۳۰ دلار هر بشکه باقی خواهد ماند. یعنی تولیدکنندگان نفت حداقل نیمی از درآمد خود را تا این جا از دست داده اند. بصورت دقیق‌تر، قیمت نفت برنت در سه ماهه دوم ۲۰۲۰ حدود ۳۴.۸۷ دلار هر بشکه، و برای سه ماهه سوم، ۳۹.۰۵ و برای سه ماهه چهارم ۴۴.۰۸ دلار و برای کل سال ۴۲ دلار پیش بینی می‌شود. پیش بینی‌ها در فوریه حاکی از آن بود که قیمت نفت برنت در کل سال ۲۰۲۰ بصورت متوسط ۶۰.۶۳ دلار خواهد بود. نتیجه می‌گیریم که افزایش عرضه در چنین روزهایی نشان از بی‌خردی تصمیم‌گیران برخی از کشورها خصوصاً عربستان سعودی و امارات عربی متحده دارد.

از طرف دیگر، به گزارش ریستاد تقاضای نفت در حدود ۴ میلیون بشکه در روز در ماه فوریه کمتر شد. دلیل آن اتفاقاتی است که در این چند ماه افتاد. یکی از آن اتفاقات شیوع بیماری کووید ۱۹ در چین و بدنبال آن کم‌تر شدن تقاضا برای خرید محصول در بازار چین بود. به عنوان مثال از ابتدای فوریه فروشگاه‌های اپل در سراسر چین تعطیل شدند. انتقال بیماری به دیگر کشورها موجب کاهش فعالیت‌های اقتصادی و نتیجتاً کاهش تقاضا برای مصرف‌کننده‌های انرژی‌ای شد که به نفت خام و گاز وابسته هستند. از طرف دیگر، در سیاست‌گذاری مالی تغییراتی صورت گرفت. اکثر شرکت‌های نفت و گاز از سرمایه‌گذاری‌های آتی برای توسعه بیشتر حوزه‌های انرژی‌های فسیلی خودداری کردند. شاخص سهام اسپ ۵۰۰ اعلام کرد که در بازار سهام نیویورک شرکت‌ها بیش از ۵ تریلیون دلار از ارزش خود را از دست داده‌اند. به این ترتیب، شاخص بخش انرژی آمریکا ۵۰ درصد نسبت به اوج ۵۲ هفته‌ای پایین آمده و عملکرد بدتری نسبت به سایر بخش‌ها داشته است. نرخ سود ده‌ساله خزانه‌داری آمریکا یک بار دیگر در روز دوشنبه به پایین‌ترین حد خود رسید. همچنین با شکست مذاکرات تولیدکنندگان نفت در وین و آغاز یک جنگ قیمت که ارزش نفت را بیش از این پایین می‌آورد، بازار سهام در خاورمیانه سقوط کرد. ارزش سهام آرامکوی عربستان برای اولین بار به کمتر از عرضه اولیه آن در بورس رسید. سهام این شرکت ۳.۹ درصد در ریاض سقوط کرد و ۳۱.۷ ریال عربستان معامله شد یعنی کمتر از ۳۲ ریالی که در عرضه اولیه آن در ماه دسامبر فروخته شده بود. ملاً دولت آمریکا تعهد کرد که ۷۰۰ میلیارد دلار به بازارهای مالی تزریق نماید. فدرال رزرو نرخ بهره را تقریباً به صفر رساند تا بتواند نهادهای پولی را به سرمایه‌گذاری بیشتر در بخش‌های تولیدی و خدماتی تشویق نماید. نتیجه می‌گیریم که وقوع چنین اتفاقاتی مانند شیوع بیماری کووید ۱۹ در سراسر دنیا تقاضای بازار به این ماده حیاتی را کم و کمتر کند. هم‌پوشانی بی‌خردی و وضعیت‌های تصادفی در بازار نفت خام، تولیدکنندگان نفت را به چنین روزگاری انداخته است.

در این میان، اگر بخواهیم بدانیم که این ماده سیاه با ایران چه رابطه ای دارد، بهتر است نگاهی به کتاب جایزه اثر دانیل یرگین انداخته شود. صدها سال قبل این ماده در جوی های بادکوبه روان بود و از آن بعنوان نفت چراغ در اشعار فارسی زبانان یاد شده است. اما از ابتدای کشف منابع نفتی در خاورمیانه و حفر اولین چاه در منطقه تمبی مسجد سلیمان، همواره در تحولات مربوط به فنآوری، اکتشاف، استخراج، انتقال، پالایش، قیمت گذاری و سیاست گذاری کشورها و شرکت ها، بازیگری به نام ایران وجود داشته است. اما این بار در اجلاس وزاری نفتی کشورهای اوپک و غیراوپک ما چه کردیم؟ چه مقدار بر تصمیم گیری ها تاثیر داشتیم؟ در خبر ارسالی توسط یورونیوز وزیر نفت ایران در حین رفتن به جلسه با خبرنگار بلومبرگ مصاحبه می کند. به زبان انگلیسی می گوید که قرار است ۵۰۰ هزار بشکه در روز از تولید نفت خام اوپک کم شود. خبرنگار به انگلیسی می پرسد چقدر ایران باید از مقدار تولید خود کم کند. وزیر نفت این بار به فارسی جواب می دهد که "دیگه چیزی نمونده که کم کنیم".

<http://sharghdaily.com/fa/main/page>